

*Po odbyciu służby wojskowej w 1950 r.
...kolejno w Magistracie m. St. W.
...Kanalizacji i Wodociągów przy kon-
...a następnie, w firmie projektowej Ty-
...skiego w Warszawie jako konstruktor*

Karta

Fundacja Ośrodka KARTA

Organizacja pożytku publicznego

Ośrodek KARTA
Warszawa 2005

Uzyskanie przez KARTĘ statusu organizacji pożytku publicznego jest dla nas formą zewnętrznego potwierdzenia roli, jaką staraliśmy się spełniać od początku — wobec ogromnych potrzeb społecznych w Polsce i naszej części Europy względem przeszłości poprzedniego stulecia. Nigdy celem tego środowiska nie był partykularny interes osób, grup czy zamkniętych społeczności, zawsze — pożytek publiczny, widziany tak, jak można patrzeć wstecz; jednak w imię racji współczesnych.

Organizacją pożytku publicznego Ośrodek KARTA stał się 22 lipca 2004, czyli równo 60 lat po deklaracji założycielskiej komunistów w Polsce. Sześć dekad „po” możemy ze spokojem stwierdzić, iż kłamstwo komunistyczne przegrało, a my *pro publico bono* możemy służyć przywracaniu prawdy. Rok 2004 był zresztą dla Ośrodka pierwszym od lat okresem względnej stabilizacji. I choć nadal nie mamy żadnego stałego budżetu, widmo bankructwa nie straszło już tak wyraźnie 70-osobowego zespołu pracowników stałych, współpracowników, wolontariuszy.

Od tego roku też otrzymywać możemy od Państwa 1% podatku dochodowego. Jakże cieszylibyśmy się, gdyby okazało się w przyszłości, iż właśnie ze zbiórki społecznej możemy stworzyć trwały budżet, stabilizujący naszą pracę.

Jesteśmy niezwykle wdzięczni, że przy rozliczaniu podatku dochodowego za rok 2004 aż **704 osoby zdecydowały się wesprzeć KARTĘ sumą 74.797,16 zł.** Tym bardziej że okazało się, iż wysiłek, jakiego trzeba, by dokonać wpłaty 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego, nie jest mały...

Wpłaty otrzymaliśmy z całej Polski, najwięcej z województw: mazowieckiego — 46,3% (w tym z Warszawy 41%), pomorskiego — 10,5%, śląskiego — 9,1%, opolskiego — 6,7%, dolnośląskiego — 5,2%. (Koszty naszej akcji promującej wyniosły 8076,14 zł.)

1% przekazany na rzecz KARTY jest dla nas zobowiązaniem — na skalę otrzymanego wsparcia podejmujemy przedsięwzięcia dokumentujące XX wiek, które nie uzyskują wystarczającej pomocy z innych źródeł: nagrywanie na większą skalę najstarszych świadków historii (Archiwum Historii Mówionej), szersze działania edukacyjne („Karta”, książki i wystawy do szkół), wzmocnienie ważnego społecznie archiwum Ośrodka, gromadzącego indywidualne świadectwa i ratującego prywatne spuścizny.

Wszystkim naszym darczyńcom — i instytucjonalnym, których większość wymieniamy na stronie 16, i indywidualnym — bardzo, bardzo dziękujemy.

Zbigniew Gluza

HISTORIA KARTY

- Styczeń 1982** — powołanie w Warszawie „Karty” jako podziemnej gazetki publicystycznej (19 numerów), która po kilku miesiącach przekształciła się w niezależny almanach, prezentujący postawy ludzi wobec dyktatur (7 numerów)
- listopad 1987** — powołanie z inicjatywy redakcji „Karty” niezależnego Archiwum Wschodniego — ruchu społecznego dokumentującego przemilczaną i zafałszowaną „wschodnią” przeszłość (po roku blisko 200 osób zorganizowanych w 12 oddziałach w całej Polsce)
- luty 1990** — zarejestrowanie Fundacji Archiwum Wschodniego oraz Fundacji KARTA, ściśle ze sobą współpracujących
- styczeń 1991** — pierwszy legalny numer „Karty”, pisma historycznego
- listopad 1991** — powołanie Archiwum Peerelu (od maja 1998 pod nazwą Archiwum Opozycji), zbierającego społeczne świadectwa dotyczące Polski powojennej, w tym dokumenty oporu przeciw systemowi
- grudzień 1991** — powołanie Ośrodka KARTA, łączącego merytorycznie i lokalowo wszystkie agendy obu Fundacji
- kwiecień 1992** — „Tydzień Sumienia w Polsce” — spotkanie w Warszawie z 54 członkami Stowarzyszenia „Memoriał” (Rosja, Ukraina)
- czerwiec 1993** — „Tydzień Sumienia w Londynie” — spotkanie przedstawicieli KARTY i „Memoriału” z polską emigracją polityczną
- czerwiec 1994** — spotkanie „Polacy i Ukraińcy 1918–48. Trudne pytania” — początek dialogu polsko-ukraińskiego związanego z tą historią
- październik 1994** — „ZSRR–Polska 1919–89. W kręgu imperium” — spotkanie rosyjskich i polskich badaczy zbrodni sowieckich
- grudzień 1995** — pierwszy tom „Indeksu Represjonowanych”, serii zestawień nazwisk osób represjonowanych w ZSRR
- październik 1996** — połączenie obu Fundacji; celem nowej Fundacji Ośrodka KARTA jest też „szerzenie i umacnianie tolerancji i demokracji”
- listopad 1996** — konferencja „Czas dysydentów”; Ośrodek staje się koordynatorem międzynarodowego *Słownika dysydentów*
- czerwiec 1997** — finał pierwszego konkursu dla uczniów szkół średnich *Polska codzienność 1945–56* w programie „Historia Bliska”, uruchomionym wspólnie z Fundacją im. Stefana Batorego i przez nią finansowanym
- czerwiec 1997** — otwarcie w Galerii Zachęta wystawy *Czas imperium*
- maj 1998** — pierwszy tom wydawanej przez KARTĘ serii „Polska–Ukraina: trudne pytania”, przedstawiającej kolejne seminaria polsko-ukraińskie organizowane przez Światowy Związek Żołnierzy AK (9 tomów)
- czerwiec 1998** — otwarcie stałej polsko-niemieckiej wystawy Fundacji Krzyżowa w MDSM w Krzyżowej *Odrzucając kłamstwo. Z dziejów oporu i opozycji antytotalitarnej w Europie Środkowo-Wschodniej*, przygotowanej przez Kreisau Initiative z Berlina i Ośrodek KARTA
- listopad 1999** — otwarcie w Berlinie wystawy *Bramy wolności. Od Solidarności do zjednoczenia Niemiec*, przygotowanej wspólnie z Centrum Stosunków Międzynarodowych
- grudzień 1999** — otwarcie w różnych miejscach świata wystawy *Koniec Jałty 1945–89*, przygotowanej dla MSZ w 10 egzemplarzach i 5 językach

- styczeń 2000** — demonstracja „Alarm dla miasta Grozny” — przeciw rosyjskiej eksterminacji Czeczenii, przygotowana wraz z Teatrem Ósmego Dnia i innymi środowiskami niezależnymi
- sierpień 2000** — otwarcie na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie wystawy *Dni Solidarności*, ukazującej wydarzenia Sierpnia 80
- październik 2000** — otwarcie w różnych miejscach świata wystawy *Solidarność 1980. 18 dni, które wstrząsnęły światem*, przygotowanej dla MSZ w 14 egzemplarzach i 5 językach
- marzec 2001** — finał trzyletniego konkursu „Prywaciarze 1945–89” (album i wystawa fotograficzna) organizowanego wspólnie z Fundacją Bankową im. Leopolda Kronenberga
- maj 2001** — Ośrodek („Historia Bliska”) włącza się do EUSTORY — sieci organizatorów szkolnych konkursów historycznych w Europie
- wrzesień 2001** — otwarcie Internetowego Centrum „Indeksu Represjonowanych”: www.indeks.karta.org.pl
- sierpień 2002** — Ośrodek podpisuje umowę z Instytutem Pamięci Narodowej o współdziałaniu przy „Indeksie Represjonowanych”
- marzec 2003** — spotkanie „50 lat po” (śmierci Stalina), zorganizowane w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, mające przypomnieć epokę stalinowską i oddać hołd ofiarom systemowi komunistycznego
- kwiecień 2003** — udokumentowanie dwóch stuleci ubezpieczeń na ziemiach polskich: wystawa i album *200 lat ubezpieczenia*
- grudzień 2003** — otwarcie w Sztokholmie wystawy *Przez „Solidarność” do Europy*; częścią ekspozycji jest prezentacja pomocy szwedzkiej dla Polski w latach 70. i 80.
- kwiecień 2004** — ogólnopolska akcja „Koniec Jałty” (wystawa w PKiN, publikacje, cykl telewizyjny w TVP), przypominająca polską drogę od konferencji w Jałcie w 1945 roku do wejścia Polski do Unii Europejskiej
- lipiec 2004** — Fundacja Ośrodka KARTA uzyskuje status organizacji pożytku publicznego
- sierpień 2005** — otwarcie w różnych miejscach świata wystawy *Fenomen „Solidarności”*, przygotowanej dla polskich placówek dyplomatycznych w 6 językach
- wrzesień 2005** — otwarcie wystawy *Europa XX wieku: oblicza totalitaryzmu* w Domu Spotkań z Historią

NAGRODY

- 1990** — **Nagroda Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich** dla pisma „Karta” za „nową formułę pisania o historii najnowszej”
- 2001** — **Dyplom ministra spraw zagranicznych RP** dla Ośrodka KARTA za zasługi dla promocji Polski w świecie
- 2001** — **Medal św. Jerzego od „Tygodnika Powszechnego”** dla Zbigniewa Gluzy „za walkę z niepamięcią”
- 2002** — **Nagroda „Rzeczpospolitej” im. Jerzego Giedroycia** dla Zbigniewa Gluzy i Ośrodka KARTA za działalność w imię polskiej racji stanu
- 2002** — **Główna nagroda w konkursie Pro Publico Bono** dla Ośrodka KARTA — jako najlepszej inicjatywy obywatelskiej w skali ogólnopolskiej

Wydajemy „Kartę” — pismo o tożsamości — kwartalnik poświęcony historii Polski i Europy Środkowo-Wschodniej w XX wieku (do września 2005 ukazało się 45 numerów). Poprzez skomponowane teksty źródłowe — dzienniki, wspomnienia, relacje, listy, dokumenty — historię opowiadają niemal wyłącznie jej świadkowie; dzięki temu przeszłość staje się bliższa, niemal dotykalna, jest bardziej zrozumiała. Każdy numer „Karty” to 160 stron wielogłosowej, często wielonarodowej, opowieści o wydarzeniach XX stulecia, kilka bloków tematycznych dotyczących ciągle odkrywanej historii, a także około stu zdjęć z epoki.

„Karta” ukazała się również w języku niemieckim (3 numery) i rosyjskim (1 numer), a dwa bloki tematyczne w kilku językach: *Koniec Jaltę* — w angielskim i hiszpańskim, *Dni Solidarności* — w angielskim, niemieckim, ukraińskim i hiszpańskim.

Tematy „Karty” rozwijane są czasem do wersji książkowych — dotąd ponad 20 tytułów. Większość publikacji zebrana jest w seriach (dotąd 33 pozycje): „Żydzi polscy”, „Słownik biograficzny. Opozycja w PRL”, „Indeks Represjonowanych”, „Polska–Ukraina: trudne pytania” oraz nowej serii „Świadectwa”.

Najnowsze publikacje KARTY:

album *Rok 1920. Wojna Polski z Rosją bolszewicką* — ponad 300 zdjęć wraz z montażem tekstów źródłowych, stanowiących opowieść o największym zwycięstwie polskim w XX wieku;

album „*Solidarność*” 1980–81. *Karnawał z wyrokiem* — opowieść o 16 miesiącach „Solidarności”, która naruszyła sowieckie imperium, a zarazem o 16 miesiącach konspiracyjnych przygotowań władzy do wprowadzenia stanu wojennego;

w serii „Żydzi polscy” — Calek Perechodnik, *Spowiedź* — po raz pierwszy oparta na rękopisie, pełna wersja świadectwa Perechodnika, mieszkańca Otwocka, policjanta żydowskiego w tutejszym getcie;

w serii „Żydzi polscy” — Henryk Schönker, *Dotknięcie anioła* — pełna „codziennych cudów”, osobista historia żydowskiego chłopca, który ocalał z Holokaustu;

Prywaciarze — nowe wydanie książki zawierającej dwadzieścia relacji, blisko sto fotografii obrazujących zmagania przedstawicieli „prywatnej inicjatywy” z rzeczywistością Peerelu;

Bernard Grzywacz, *Krąg Workuty* — wspomnienia żołnierza Armii Krajowej, aresztowanego w 1946 roku przez sowiecki kontrwywiad, który spędził 12 lat w obozach Workutłagu i Rieczłagu.

Zbiory archiwalne powstają w efekcie wszystkich działań Ośrodka — od początku istnienia „Karty” (1982), a w sposób uporządkowany — od powołania Archiwum Wschodniego (1987). Jest to zasób dokumentujący XX-wieczną „społeczną” historię Polski i jej bezpośredniego sąsiedztwa, a zwłaszcza tematy dotąd nie zbadane lub mało obecne w świadomości zbiorowej. Ze szczególną uwagą Ośrodek gromadzi indywidualne zapisy świadków historii (wspomnienia, dzienniki, relacje...).

Zbiory archiwum Ośrodka KARTA to:

Archiwum Opozycji — opór społeczny i opozycja przeciw systemowi władzy (także życie codzienne w Peerelu); w tym jeden z największych, o znacznym stopniu kompletności, zbiorów podziemnych periodyków i książek z lat 1976–90 oraz innych publikacji i wydawnictw (plakaty, afisze, druki ulotne); a także kolekcje środowiskowe i indywidualne, muzealia, plastyka niezależna. W Archiwum Opozycji jest wydzielona **kolekcja „«Solidarność» — narodziny ruchu”** — wpisana w sierpniu 2003 przez Międzynarodowy Komitet Doradczy UNESCO Programu „Pamięć Świata” na międzynarodową listę najważniejszych zbiorów archiwalnych istniejących na świecie — obok Postulatów Gdańskich z Sierpnia 80. (łącznie 710 metrów bieżących.)

Archiwum Wschodnie — zbiera dokumentację na temat losów ludności polskiej na Kresach Wschodnich II RP oraz w ZSRR do lat 50.; w tym dokumentację „Indeksu Represjonowanych” oraz kopie z archiwów posowieckich i emigracyjnych (58 mb.).

Archiwum „Historii Bliskiej” — dokumentacja zebrana w ponad 5600 prac konkursowych, opisująca wydarzenia w miejscowościach wszystkich regionów kraju w całym XX wieku (85 mb.).

Kolekcja „Dzienniki pisane po polsku w XX wieku” (12 mb.).

Biblioteka tematyczna (historia Polski i Europy Wschodniej w XX wieku) — książki, czasopisma, wycinki prasowe (270 mb.).

Archiwum Fotografii — ponad 110.000 zdjęć z okresu 1890–1990, w tym około 20.000 zdigitalizowanych; zdjęcia z rodzinnych albumów, spuścizn fotoreporterów, archiwów fotoamatorów; kolekcje są sukcesywnie udostępniane w internecie.

Zbiory udostępniane są w Ośrodku (ul. Narbutta 29) w dni robocze (godz. 9.30–16.30) w czytelni dla maksimum jedenastu osób. Znaczna część informacji o zasobie jest skomputeryzowana.

INDEKS REPRESJONOWANYCH

Program dokumentacyjno-badawczy, zainicjowany w 1988 roku, zmierza do zebrania rozproszonej wiedzy o obywatelach polskich represjonowanych w ZSRR i pod okupacją sowiecką w latach 1939–57. Metoda „Indeksu” polega na zestawianiu możliwie kompletnych informacji o osobach represjonowanych, pozyskanych z archiwów posowieckich, ze źródłami polskimi. Podstawą programu jest dostęp do danych w archiwach posowieckich — głównie dzięki Ośrodkowi Badań, Informacji i Upowszechniania „Memoriał” z Moskwy, a także innym partnerom z Rosji, Litwy, Białorusi i Ukrainy. Od 2002 roku program jest realizowany pod patronatem Instytutu Pamięci Narodowej, przy wsparciu Ministerstwa Nauki i Informatyzacji (prace weryfikacyjne) i Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (kwerendy na Wschodzie).

Dzięki pracom „Indeksu” udało się opracować w raporcie *Represje sowieckie wobec Polaków i obywateli polskich* (Warszawa, grudzień 2002) najdokładniejszą, jak dotąd, statystykę polskich represjonowanych w ZSRR (570 tysięcy osób).

Dotychczasowy dorobek programu „Indeks Represjonowanych” to: komputerowa baza źródłowa, zawierająca 774.000 rekordów (dotyczących mniejszej liczby osób), 19 opublikowanych zestawień serii wydawniczej „Indeks Represjonowanych”; Internetowe Centrum „Indeksu Represjonowanych” (www.indeks.karta.org.pl), w którym dostępne są dane blisko 187.000 osób.

„Indeks” stanowi unikalne źródło informacji dla badaczy, jak i osób poszukujących potwierdzenia represji wobec siebie lub wobec bliskich. Odpowiadamy na zapytania indywidualne i instytucjonalne (IPN, PCK i inne urzędy). Stale rośnie zainteresowanie Internetowym Centrum „Indeksu Represjonowanych” (z 3500 wizyt na stronie miesięcznie na początku roku 2004 do 4500 na koniec roku).

Projekt polsko-ukraiński

Tworzenie komputerowej bazy danych (opartej na doświadczeniach „Indeksu Represjonowanych”), której zadaniem jest gromadzenie informacji o ofiarach wzajemnego konfliktu ukraińsko-polskiego w latach 1942–47, zostało wznowione po ponad dwóch latach, dzięki wsparciu ze strony IPN. Tym razem — dzięki środkom Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej — zostały podjęte prace także na Ukrainie. Celem projektu jest zestawienie wszelkich danych osobowych Polaków i Ukraińców, jacy zginęli w wyniku ówczesnych zbrodni. Jako pierwszy zostanie tak zdokumentowany powiat włodzimierski na Wołyniu.

Celem programu jest nagrywanie (według metodologii *oral history*), archiwizowanie i udostępnianie biograficznych relacji świadków historii XX wieku.

W pierwszym etapie do specjalnie wydzielonych zbiorów Archiwum Historii Mówionej (organizowanego w Domu Spotkań z Historią na Karowej 20) włączyliśmy relacje przechowywane dotychczas w różnych częściach zbiorów archiwum Ośrodka KARTA. Stworzony został jednolity zbiór blisko 1700 jednostek archiwalnych, na który składają się relacje z Archiwum Wschodniego i Archiwum Opozycji oraz relacje nagrywane w ramach dotychczasowych projektów dokumentacyjnych (m.in. „Świadectwa kobiet — kobiety wobec totalitaryzmu”, „Szkoly polskie na Litwie w latach 1937–91”, „Niezależny ruch wydawniczy w Polsce w latach 1976–89”).

Włączone do zbiorów „Historii Mówionej” materiały fonograficzne opisywane są w komputerowej bazie danych — zgodnie z międzynarodowym standardem opisu archiwalnego ISAD (G). Fragmenty wybranych relacji oraz uzupełniających materiałów archiwalnych umieszczone zostały w internecie. Także prezentacja multimedialna kolekcji „Ocaleni z Mauthausen”, powstała w wyniku międzynarodowego projektu *Mauthausen Survival Documentation Project* — największego europejskiego przedsięwzięcia z dziedziny *oral history*, którego Ośrodek KARTA był polskim realizatorem (www.karta.org.pl/historiamowiona).

Równolegle z pracami archiwalnymi prowadzimy prace dokumentacyjne — nagrywane są nowe relacje, m.in. w następujących projektach:

Dokumentacja do wystawy *Europa XX wieku: oblicza totalitaryzmu* (opisana w części poświęconej Domowi Spotkań z Historią) — relacje byłych więźniów hitlerowskich obozów koncentracyjnych, sowieckich łagrów i więzień stalinowskich, żołnierzy AK i polskich Żydów ocalonych z Holokaustu.

„Polacy i Niemcy — XX-wieczna historia mieszkańców kaszubskiej gminy Stara Kiszewa” — relacje mieszkańców gminy opisujące relacje polsko-niemieckie, projekt realizowany we współpracy z Institut für Geschichte und Biographie w Hagen (wybrany materiał prezentowany jest w internecie).

Do końca 2005 roku zrealizowana zostanie polska część międzynarodowego projektu *oral history*: „Dokumentacja losów byłych robotników niewolniczych i przymusowych”, w ramach którego nagranych i opracowanych zostanie 60 relacji biograficznych (w tym 15 na wideo) osób, które zmuszone były do pracy na rzecz III Rzeszy.

HISTORIA BLISKA

Program edukacyjny realizowany od 1996 roku wspólnie z Fundacją im. Stefana Batorego i przez nią finansowany. W dziewięciu dotychczasowych edycjach organizowanego w jego ramach konkursu — dla młodzieży szkół ponadpodstawowych na historyczną pracę badawczą — wzięło udział blisko 10 tysięcy uczniów. Plon konkursu to dziesiątki tysięcy relacji świadków, dokumentów, fotografii — składających się na panoramiczny obraz XX wieku, pokazanego z perspektywy lokalnych społeczności. Wiele prac opublikowano. Uroczystości rozdania nagród odbywają się corocznie w czerwcu w Zamku Królewskim w Warszawie. Temat w roku 2005/2006: „Życie religijne w czasach PRL — jednostka, wspólnota, instytucja”.

Konkurs należy do sieci EUSTORY powołanej przez Fundację Körbera z Hamburga — skupiającej organizatorów konkursów z 18 krajów europejskich. Dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Körbera laureaci konkursów oraz nauczyciele uczestniczą w wielu międzynarodowych spotkaniach, warsztatach i seminariach. W 2004 roku były to: seminarium *Dziedzictwo wojny* (Krzyżowa, 17–24 kwietnia), Szósta Szkoła Letnia EUSTORY *Europa under construction — budujemy europejski dom* (Berlin, 31 lipca – 7 sierpnia 2004) i Trzecia Akademia Jesienna EUSTORY (Bułgaria, 25 września – 2 października 2004).

Plonem współpracy jest m.in. polsko-niemiecka antologia prac (osobno w języku polskim i niemieckim) *Doświadczenia graniczne. Młodzież bada polsko-niemiecką historię* — o relacjach między Polakami a Niemcami w XX wieku, dokumentowanych przez laureatów konkursów w obu krajach.

Strona internetowa „Uczyć się z historii”

Dodatkowym przedsięwzięciem programu „Historia Bliska” stał się w 2004 roku projekt mający na celu stworzenie edukacyjnej strony historycznej *Uczyć się z historii. Wojna: okupacje, opór, ludobójstwo, wysiedlenia*, dla uczniów i nauczycieli, służącej pokazaniu II wojny światowej i jej społecznych skutków, we współpracy z Fundacją Edukacja dla Kultury (Fördergesellschaft Kulturelle Bildung) z Bonn. Ta nowa witryna edukacyjna (www.uczyc-sie-z-historii.pl), poświęcona historii totalitaryzmów XX wieku — nazizmu i komunizmu, zostanie uruchomiona 17 września 2005. Przedstawiać będzie projekty szkolne, realizowane z młodzieżą — uczące ją, jak poznawać tamtą przeszłość, by ją rozumieć i świadomie uczestniczyć w świecie współczesnym.

Program zainicjowany został w 1992 roku podczas „Tygodnia Sumienia w Polsce” — spotkania w Warszawie kilku tysięcy Sybiraków z członkami Stowarzyszenia „Memoriał” z Rosji i Ukrainy. Ośrodek od tej pory koordynował działania partnerskie mające na celu udokumentowanie szczególnie zaniedbanych poznawczo obszarów wspólnej historii XX wieku. W pracach programu biorą udział partnerzy m.in. z Rosji, Białorusi, Litwy, Ukrainy, Bułgarii, Czech, Słowacji.

Od kilku lat prowadzone są pod kierunkiem Ośrodka w większości krajów regionu poszukiwania informacji o obywatelach amerykańskich zaginionych podczas II wojny światowej i po jej zakończeniu na terenie ZSRR i krajów satelickich.

Dzięki współpracy z „Memoriałem” Ośrodek opublikował *Łagry. Przewodnik encyklopedyczny* — tłumaczenie pierwszego systematycznego opisu struktur łagrowych (1923–60).

W ramach programu ukazała się seria książkowa „Polska–Ukraina: trudne pytania” — dokumentacja kolejnych etapów dialogu historyków obu stron w latach 1996–2001, zawarta w 9 tomach. W 2003 roku książka *Polska–Ukraina: trudna odpowiedź* podsumowała ten proces (wydana wspólnie z Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych).

W 2004 roku Ośrodek KARTA przystąpił jako współorganizator do trzyletniego, międzynarodowego projektu „*History After the Fall: The Indeterminacy of the Short Twentieth Century*”, koordynowanego przez Open Society Archives z Budapesztu, a realizowanego przez ośrodki z Polski, Węgier, Czech, Niemiec i Rumunii. Projekt zakłada cykl warsztatów i seminariów dla młodzieży, wystaw oraz prac badawczych, zmierzających do nowego odczytania historii XX wieku.

Międzynarodowy Słownik dysydentów

Po dziesięciu latach prac nad *Słownikiem dysydentów* — encyklopedycznym zestawieniem biogramów najważniejszych dysydentów i opozycjonistów z 23 komunistycznych krajów Europy w latach 1956–89 — to międzynarodowe dzieło ukaże się drukiem w 2006 roku w wersjach polskiej i niemieckiej. Głównym partnerem KARTY w tym największym przedsięwzięciu programu „Wspólne Miejsce — Europa Wschodnia” jest moskiewski „Memoriał”. Publikacja możliwa będzie dzięki niemieckiej fundacji — Stiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur.

DOM SPOTKAŃ Z HISTORIĄ (ul. Karowa 20)

DSH powstaje z inicjatywy Ośrodka KARTA — pod patronatem Urzędu Miasta st. Warszawy. Głównym jego elementem będzie wystawa multimedialna *Europa XX wieku: oblicza totalitaryzmu*, otwarta 17 września 2005.

Nowa placówka nie będzie miała na razie charakteru miejskiej (samorządowej) instytucji kultury. Tak ma się stać nieco później — prezydent Warszawy Lech Kaczyński zapowiedział, iż przed 2006 rokiem instytucja zostanie powołana, a od 1 stycznia Urząd Miasta będzie ją finansować. Do tej pory dzierżawcą siedziby jest Fundacja Ośrodka KARTA.

W wystawie multimedialnej *Europa XX wieku: oblicza totalitaryzmu* przedstawimy z wielu perspektyw narodowych istotę totalitarnego doświadczenia Europy, ze szczególnym akcentem na jego apogeum — II wojnę światową; prezentacja realizowana będzie w czterech językach: polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Wystawa opowie o wielkim procesie historycznym, jaki dokonał się w całości w XX wieku: narodziny–rozwój–panowanie–słabnięcie–upadek obu odrębnych, ale splecionych z sobą europejskich totalitaryzmów — komunizmu i nazizmu.

Ma to być opowieść prowadzona przez świadectwa historyczne (tekstowe, filmowe, dźwiękowe, ikonograficzne). Poza bardzo lapidarnym komentarzem w każdej części wystawy, widz kontaktować się będzie wyłącznie z zapisami ze środka wydarzeń.

W tematyce wystawy zdecydowaliśmy się na ważne ograniczenie: dotyczy ona przede wszystkim ziem polskich (przed- i powojennych) i wszystkich nacji, jakie w różnych rolach znalazły się na tych terenach, a także losów Polaków i przedwojennych obywateli polskich innych narodowości, których totalitaryzm skierował w różne rejony Europy i Azji. Jednak nie oznacza to dominacji polskiego punktu widzenia — różne punkty widzenia będą eksponowane równolegle. Tyle że sam proces odnosić się będzie do historii Polski — przedstawiane będą te etapy procesu totalitarnego, które jej dotyczyły. Tylko częściowo wystawa przedstawi wewnętrzne procesy Rosji sowieckiej oraz hitlerowskich Niemiec.

Całą ekspozycję zamierzamy poprawiać i uzupełniać przez następne lata. Będzie to podstawą szerokiego programu edukacyjnego, jaki mamy nadzieję rozpocząć w DSH od 2006 roku. Uruchamiamy też w DSH Księgarnię KARTA — naszą firmową księgarnię z historią XX wieku.

Główni sponsorzy wystawy *Europa XX wieku...*:

Komisja Europejska w ramach programu „Kultura 2000”; Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP; Urząd Miasta st. Warszawy; Fundusz Inicjatyw Obywatelskich Fundacja im. Fredricha Eberta w Polsce; Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej; Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Tematy podejmowane przez „Kartę” stają się często inspiracją dla wystaw fotograficznych. Obecnie Ośrodek KARTA ma do zaoferowania następujące realizacje:

Koniec Jałty. Przez „Solidarność” do Europy — wystawa w języku polskim i angielskim oraz osobno — szwedzkim, ukazująca rolę polskiego społeczeństwa w przemianach politycznych, które doprowadziły do upadku komunizmu i narodzin nowych demokracji, a w rezultacie do uruchomienia procesu jednoczenia się Europy

Bramy wolności. Od „Solidarności” do zjednoczenia Niemiec — wystawa niemieckojęzyczna, pokazująca drogę od bramy Stoczni Gdańskiej 1980 do Bramy Brandenburskiej 1989

Prywaciarze — wystawa prezentująca różne formy przedsiębiorczości w Peerelu 1945–89

Czas imperium — Rosja sowiecka w szerokiej panoramie zdjęć archiwalnych i współczesnych Tomasza Kiznego

Planeta Kołyma — zdjęcia z wyprawy Tomasza Kiznego na Kołymę

Niezależna Agencja Fotograficzna „dementi” — fotografie ze stanu wojennego i z okresu upadku systemu komunistycznego

Ostatnio Ośrodek zrealizował wystawy:

Fenomen „Solidarności” — w językach: flamandzkim, hiszpańskim, katalońskim, niemieckim, rosyjskim, rumuńskim — na zamówienie polskich placówek dyplomatycznych

Dni „Solidarności” — opowieść o osiemnastu dniach Sierpnia 80 zrealizowana w Gdańsku oraz w gminie Warszawa-Włochy

Węgry–Polacy–Czesi–Słowacy: spotkania pod komunizmem — zdjęciowo-tekstowa opowieść o wzajemnych relacjach narodów późniejszego „Wyszehradu” w latach 1945–89 (wystawa w językach: węgierskim, czeskim i polskim; folder wystawy zawiera dodatkowo angielską i słowacką wersję językową) — zrealizowaną dla Urzędu Miasta st. Warszawy

GŁÓWNI SPONSORZY OŚRODKA KARTA 1990–2005

- AGORA SA (1994–2005)
Akademia Rozwoju Filantropii (2003)
Ambasada Francji w Polsce (2003)
Ambasada Kanady w Polsce (1995)
Bank Bise (2001)
BAZA Sp. z o.o. (1994–1995)
Central European University (Budapeszt) (1999)
Centrum Stosunków Międzynarodowych (1999–2000)
Clear Channel Poland (2004)
Comité d'aide a la Pologne (Francja) (1992)
DaimlerChrysler Automotive Polska (2002, 2004–2005)
Drukarnia „Efekt” (2004)
Energomontaż Północ SA (2000)
Europejski Fundusz Leasingowy (1997)
Fordergesellschaft Kulturelle Bildung (Niemcy) (2004–2005)
Freedom House (USA) (2005)
Fundacja Bankowa im. Leopolda Kronenberga (1998–2001, 2005)
Fundacja im. Stefana Batorego (1992–2005)
Fundacja im. Heinricha Bölla (Niemcy) (1997)
Fundacja dla Polski (1993)
Fundacja Forda (USA) (2001–2005)
Fundacja im. Friedricha Eberta (2004, 2005)
Fundacja im. Konrada Adenauera (2003)
Fundacja Körbera (Niemcy) (2000–2005)
Fundacja Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego (1997, 2004)
Fundacja Kultury (1992–1994, 1997, 1999–2000)
Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej (1993–2005)
Fundacja NOWEJ (2002)
Fundacja „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” (Niemcy) (2004–2005)
Fundacja PZU (2005)
Fundacja im. Roberta Boscha (Niemcy) (2002)
- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (1996, 2000, 2004–2005)
Fundusz Inicjatywy Obywatelskich (2005)
Fundusz Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej (Francja) (1992)
Fundusz Wyszehradzki (2004–2005)
Helsińska Fundacja Praw Człowieka (1995–1996)
Holding Wars SA (2004)
Instytut Adama Mickiewicza (2005)
Institute of Conflict Research (Austria) (2002)
Instytut Dziedzictwa Narodowego (2001–2002)
Instytut Książki (2005)
Instytut na rzecz Demokracji w Europie Wschodniej (1990–1993)
Instytut Pamięci Narodowej (2001–2005)
Kancelaria Premiera RP (2000–2001)
Kancelaria Premiera RP, Pełnomocnik ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn (2003)
Kancelaria Prezydenta RP (1995, 2002, 2003, 2005)
Komisja Europejska (UE) (2003–2005)
Ministerstwo Edukacji Narodowej (1990, 2001)
Ministerstwo Kultury (1991–2005)
Ministerstwo Obrony Narodowej (1997)
Ministerstwo Spraw Zagranicznych (1996–2002, 2005)
Ministerstwo Sprawiedliwości (1998–2001)
Narodowy Bank Polski (1995, 2001)
National Endowment for Democracy (USA) (1993–2001)
Open Society Archives (Węgry) (2001–2003)
Ośrodek Informacji Środowisk Kobietych OŚKa (2003)
Phare – Dialog Społeczny (1993–1999)
PKO BP (1997)
- Poczta Polska SA (2001)
Polonia Aid Foundation Trust (Wielka Brytania) (1995, 1997, 1999, 2001, 2003)
Polska Fundacja Upowszechniania Nauki (1996–1997)
Polskie Radio i Telewizja (1992–1995)
Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA (2002–2003)
PRESSPUBLICA Sp. z o.o. (2001–2004)
Program Małych Dotacji Phare Demokracja (2000)
Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (1991, 1994)
Stiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur (Niemcy) (2004–2005)
Telewizja Polska SA (2003–2004)
TIK-SOFT Sp. z o.o. (1996–2004)
Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (1991–2005)
Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (2004)
Urząd m.st. Warszawy (1997, 2002–2005)
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (2003–2005)
Urząd Miejski w Lubinie (1997)
Urząd Miejski w Poznaniu (1993–1994)
Urząd Miejski we Wrocławiu (1997)
Urząd Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń / Komitet Badań Naukowych / Ministerstwo Nauki i Informatyzacji (1990–2005)
Urząd Rady Ministrów RP (1995)
Urząd Wojewódzki w Poznaniu (1992–1993)
Urząd Wojewódzki w Warszawie (1997)
US Department of Defense, Joint Commission Support Directorate (USA) (1998–2005)
Winkowski Sp. z o.o. (2002–2005)
Zamek Królewski w Warszawie (1997–2005)
- oraz darczyńcy indywidualni